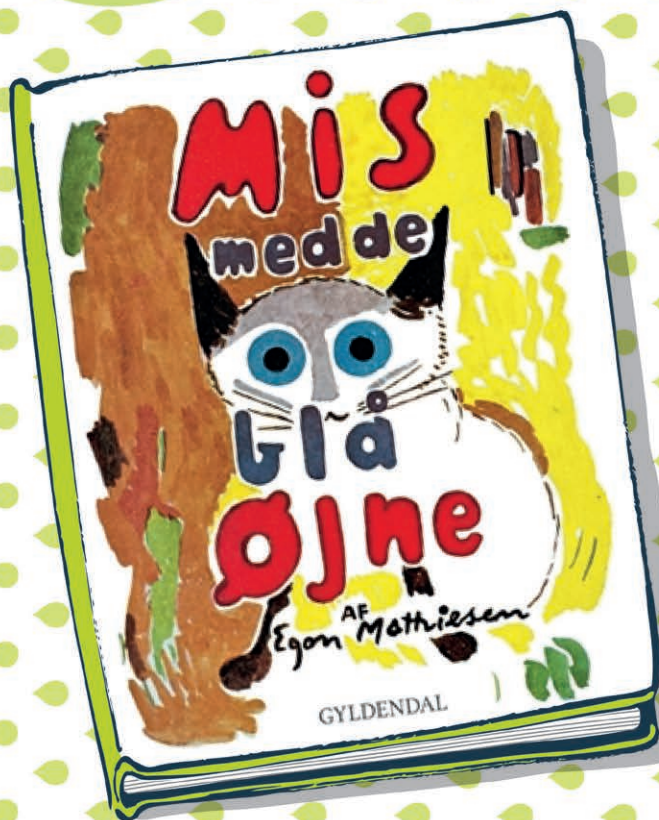

Sproggavens bogfolder til

Mis med de blå øjne

Velegnet til børn med en sproglig udvikling svarende til 3-4 år

Bag om bogfolderen

I Fredensborg Kommune ønsker vi at styrke alle børn i at udvikle gode og alderssvarende literacy-kompetencer. Derfor har vi igangsat Sproggaven.

Dette er én af de i alt 13 bogfoldere, der er udarbejdet i Sproggaven. Heri kan du læse om, hvordan man arbejder med "udvidet dialogisk læsning" af bogen *Mis med de blå øjne*.

Denne bogfolder er udarbejdet af pædagoger i Børnehusene Fredensborg i samarbejde med læsekon-sulent Marianne Aaen Thorsen og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning.

Bogfolderen henvender sig til pædagoger og andre, der arbejder med Sproggaven og 0-6-årige børns udvikling af sprog- og literacy-færdigheder.

Hent de 13 bogfoldere – og Sproggavens øvrige materialer – på:

Fredensborg Kommunes
hjemmeside
www.fredensborg.dk

Nationalt Videncenter for Læsnings
hjemmeside
www.videnomlaesning.dk

Illustrationer: Anne Pedersen.
Layout: Nanna Madsen.

Udgivet af Center for Skole og
Dagtilbud, Fredensborg Kommune.

Tak til forlaget Gyldendal samt til forfatter og illustratør Egon Mathiesen, som venligst har givet tilladelse til at anvende forsidebilledet fra *Mis med de blå øjne* (2000).

Henvendelser vedr. bogfolderens indhold: læsekon-sulent Marianne Aaen Thorsen, tlf.: 7256 2277, e-mail: mtho@fredensborg.dk

Henvendelser vedr. projekt Sproggaven: Pædagogisk konsulent Susanne Søholt, tlf. 7256 5551, e-mail: suss@fredensborg.dk

Pædagogisk konsulent Lotte Mosbæk, tlf. 7256 2287, e-mail: lomo@fredensborg.dk

Læs bogfolderen grundigt

Denne bogfolder giver dig inspiration til, hvordan du kan arbejde med udvidet dialogisk læsning af børnebogen *Mis med de blå øjne*.

Du kan læse om:

- Hvad du skal vide, inden du går i gang
- De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- De 10 fokusord til bogen
- Dialog om bogen samt literacy-fremmende aktiviteter
- Forældresamarbejde.

Læs bogfolderen grundigt, inden du går i gang med den udvidede dialogiske læsning.

Du kan også bruge den som opslagsbog, hvis du har brug for inspiration til dit sprogarbejde.

Hent mere viden og inspiration til dit arbejde i Sproggaven - *Håndbog i udvidet dialogisk læsning* (se Sproggavens materialer sidst i folderen).

Vi opfordrer til, at det pædagogiske personale med jævne mellemrum sammen reflekterer over arbejdet med Sproggaven. [Sproggavens skema over børns sproglige udvikling](#) kan anvendes i disse drøftelser.

Det er også en god idé sammen at reflektere over, hvordan I kan udvikle et sprogligt udviklende læringsmiljø i dagtilbuddet, der styrker det enkelte barns literacy-udvikling bedst muligt.

Indhold

Bag om bogfolderen.....	2
Læs bogfolderen grundigt.....	3
Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre.....	5
Før du går i gang.....	6
De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg	7
Fase 1: Læs og lyt	7
Fase 2: Læs og snak	8
Fase 3: Læs og leg.....	8
De 10 fokusord.....	9
Fokusord til Læs og lyt	9
Fokusord til Læs og snak	10
Fokusord til Læs og leg.....	11
Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord.....	11
Støt børnenes udtale og forståelse	12
Gruppering af fokusord.....	12
Den sprogdvklende dialog	14
Lukkede spørgsmål	15
Åbne og halvåbne spørgsmål.....	15
Literacy-fremmende aktiviteter.....	16
Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift	17
Aktiviteter, der styrker børnenes ordforråd	17
Aktiviteter, der styrker lydlig opmærksomhed	18
Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på lyd og rytme	20
Aktiviteter med krop og bevægelse	20
Aktiviteter med digitale medier.....	21
Aktiviteter med bogens tematikker.....	21
Kreative aktiviteter og udtryksformer	21
Samarbejde med forældrene	23
Bogkuffert	24
Lad forældrene følge med i arbejdet.....	24
Sproggavens materialer	26

Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre

Stærke sproglige kompetencer har afgørende betydning for børns muligheder for at udvikle sig personligt, socialt og læringsmæssigt. Både i dagtilbuddet, i skolen og senere i livet.

Der er påvist sammenhæng mellem størrelsen af et barns ordforråd i 0-6-års alderen og dets faglige udvikling gennem hele skoleforløbet. Ligeledes har det betydning, at et barn tidligt lærer at kommunikere og udtrykke sig. Enten ved at tegne, bruge symboler eller skrive kruseduller og bogstaver.

Det siger næsten sig selv, at sprogarbejdet i dagtilbud skal være et højt prioriteret område. Det er det i Fredensborg Kommune, og derfor har vi udviklet Sproggaven.

Sproggaven er en gave til børn, pædagoger og forældre.

I sin kerne består den af en håndbog, 13 børnebøger og 13 bogfoldere, der introducerer til metoden udvidet dialogisk læsning. Ud over det er der udviklet en lang række øvrige materialer og pædagogiske tiltag i institutioner, der understøtter arbejdet med Sproggaven.

I udvidet dialogisk læsning er:

- der tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- fokusord nøje udvalgt ud fra en teori om børns sproglige udvikling
- den dialogiske læsning udvidet med lege og aktiviteter.

Materialet er udviklet i et samarbejde mellem pædagoger og ledere fra kommunens dagtilbud samt konsulenter fra Center for Skole og Dagtilbud. Nationalt Videncenter for Læsning har ydet konsulentbistand.

Før du går i gang

Om *Mis med de blå øjne*

I *Mis med de blå øjne* går en blå-øjet kat ud i verden for at finde landet med de mange mus. Men kan han overhovedet fange mus? Han har jo ikke gule øjne ligesom alle de andre katte?

Gennem *Mis med de blå øjne* får børnene mulighed for at opleve, hvordan det er at være anderledes og holdt udenfor, men også at der ikke er noget galt i at være anderledes. Bogen giver anledning til at snakke med børnene om, hvad det vil sige at være anderledes, og hvornår man er en god ven.

Tilpas sprogarbejdet til din børnegruppe

Tilpas sprogarbejdet med *Mis med de blå øjne* til din børnegruppe. I *Sproggaven – håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du hente viden og inspiration til det.

Som i alt pædagogisk arbejde er det vigtigt, at du som voksen er bevidst om din betydning for og indvirkning på det pædagogiske læringsmiljø. Samspil og relationer mellem børn og voksen og børnene

imellem er med til at understøtte et rigt sprogligt miljø.

Planlæg den udvidede dialogiske læsning:

- Læs bogen selv og øv dig i at læse den op med indlevelse og tydelig udtale
- Understreg fokusordene
- Planlæg dine spørgsmål
- Vælg aktiviteter (se under Literacy-fremmende aktiviteter)
- Vær opmærksom på, at nogle af aktiviteterne kræver genstande. Find og medbring disse.

De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg

Fase 1: Læs og lyt

1. Læs titlen *Mis med de blå øjne* højt og peg på ordene imens, så børnene ser læseretningen. Lad børnene legelæse titlen. Tal om de farvede bogstaver i titlen. Lad dem gætte på handlingen ved at bladre i bogen og se på billederne.
2. Læs historien højt for børnene, så de får en god forståelse af handlingen. Vis børnene, at du starter med at læse fra øverste venstre hjørne.
3. Bagefter kan I tale kort om handlingen, og du kan tage fat på de første fokusord (se De 10 fokusord).

Fase 2: Læs og snak

1. Spørg børnene, hvad de kan huske fra historien.
2. Læs bogen op, men stop op flere steder for at inddrage børnene i en dialog. Her kan du have planlagt, hvilke spørgsmål du kan stille (se Den sprogdviklende dialog).
3. Arbejd med de næste fokusord.

Fase 3: Læs og leg

1. Lad børnene skiftes til at fortælle handlingen i bogen. Du kan bede børnene fortælle ud fra billederne i bogen, og du kan guide dem med spørgsmål.
2. Lad børnene fortælle, hvad de synes om bogen.
3. Arbejd med de sidste fokusord til bogen.
4. Igangsæt lege og aktiviteter til at styrke børnenes literacy-kompetencer. Vælg mindst én aktivitet under hver overskrift (se Literacy-fremmende aktiviteter).

De 10 fokusord

De 10 fokusord, der er udvalgt til arbejdet med *Mis med de blå øjne*, er listet nedenfor.

Ordene er fordelt på oplæsningens tre faser (Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg). Ved at arbejde med få ord ad gangen får børnene langt bedre mulighed for at tilegne sig ordene, end hvis de skulle lære alle fokusordene på én gang.

Ordene præsenteres sammen med en række forslag til, hvordan man kan arbejde med dem. Hvis din børnegruppe har gavn af at lave aktiviteter med nogle af fokusordene, inden de hører historien første gang, så kan I gøre det.

Fokusord til Læs og lyt

1. KAPITEL

Mis med de blå øjne er delt op i kapitler. Tal med børnene om, hvad et kapitel er. Vis børnene de sider, hvor der står 1. kapitel, 2. kapitel, 3. kapitel osv. Henled børnenes opmærksomhed på tegningerne (de fortællere, hvad kapitlet handler om) og på tallene.

2. POTE

Tal med børnene om, hvad en pote er. Hvad har mennesker? For det hedder jo ikke poter? Hvad med andre dyr? For eksempel koen, hesten, grisen, hvad har de? Brug evt. en iPad

sammen med børnene til at finde oplysninger og billeder af de forskellige dyrs fødder/hove/klove m.v.

3. KLØER

Har katte kløer? Hvor sidder de på en kat? Vis et billede af en kattepotte med kløer (på iPad eller print). Hvad hedder en enkelt (en klo)? Hvad kan katten gøre med sine kløer? Har mennesker kløer? Hvad har vi i stedet for kløer? Hvilke andre dyr end katten har kløer? Brug iPad'en til at finde dyr med kløer. Her vil det være oplagt også at søge efter katte og tale med børnene om, hvordan de ser ud, og hvilken føde de skal have. Dermed har du introduceret fokusordene fra gruppe 1: "*kattepotte*", "*potte*", "*kløer*" og "*føde*" til børnene.

4. FØDE

Mis ville gerne hen til det land, hvor der altid var nok føde. Tal om "*føde*" og dette ords betydning (i historien er det mad). Hvad er føde for en kat? Hvad er føde for et menneske som dig og mig? Føde kan også betyde noget andet end mad. En mor kan føde et barn.

Fokusord til Læs og snak

5. LAND

Mis ville til landet med de mange mus. Hvad er et "*land*"? Hvilket land bor vi i? Kender I andre lande end Danmark?" Vis på et kort eller globus, hvor Danmark ligger, og vis, hvor de lande, børnene nævner, ligger. Hvor mon Mis bor, og hvor mon Mis vil hen?

6. OP AD/NED AD

Tal med børnene om modsætningerne op/ned. Hvad er "*op*", og hvad er "*ned*"? Her kan der synges sange, hvor modsætningerne nævnes. Fx "*Der sad to katte på et bord*". Lad børnene selv kravle op/ned af stole, borde m.v.

7. TRAVE

Mis travede videre fra det ene sted til det andet. Hvad vil det sige at "*trave*" (at gå rask af sted)? Få børnene til at være med til at vise, hvordan man traver. Der står i bogen, at kattene med de gule øjne luntede efter Mis. Hvem kan vise, hvordan man lunter? Hvordan bevæger andre dyr sig?

Fokusord til Læs og leg

8. MØRKE

Hvad er "mørke" for noget?

Hvilke følelser giver mørke børnene? Hvornår er det mørkt (om dagen/om natten)? Bed et af børnene om at slukke for lyset i rummet. Tænd et stearinlys og snak om modsætningen mellem mørke og lys. Tal også om farver; der er lyse og mørke farver. Hvem har lyst tøj på, og hvem har mørkt tøj på i dag?

9. MAGER

I bogen står, at kattene med de gule øjne havde siddet så længe i træet og rystet, at de var blevet magre. Vis børnene billedet i bogen. Prøv at se, de er helt magre. Men Mis er slet ikke "mager". Han er nærmest lidt tyk. Hvad vil det sige at være mager (meget tynd)? Hvorfor er kattene blevet magre? Ja, hvis man ikke får noget at spise i meget lang tid, kan man godt blive mager. Hvad er det modsatte af mager?

10. TYK/FED

Mis har spist så mange mus, at han er blevet "tyk og fed". Hvad vil det sige at være tyk og fed? Tal om, at det er modsætningen til at være mager og tynd. Tal om og find ting, der er henholdsvis tykke og tynde, eksempelvis pinde/kviste, tegnede streger osv.

Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord

Det er oplagt at inddrage ord, som din børnegruppe bliver optaget af undervejs og så arbejde med dem som ekstra fokusord til bogen. Under afsnittet Literacy-fremmende aktiviteter her i bogfolderen kan du hente inspiration til selv at lave aktiviteter med de ekstra fokusord, så børnene får så megen viden om ordene som muligt – selvfølgelig afhængig af deres sproglige udvikling.

Hvis din børnegruppe har brug for, at du skifter et eller flere af de 10 fokusord i bogfolderen ud med andre, skal du være meget opmærksom på, om det eller de nye fokusord fører børnenes sproglige udvikling videre.

Det anbefales, at du vælger nye fokusord ud fra disse kriterier:

- Børnenes sproglige udvikling
Hent inspiration i Oversigt over sproglig udvikling på [kommunens hjemmeside](#).
- Anvendelighed
De valgte fokusord skal være brugbare for børnene. Børnene skal kunne bruge dem i deres livsverden, dvs. i naturlige samtaler.

- **Tilegnelsesform**

De yngste børn har i højere grad brug for at bruge deres sanser til at forstå ordenes betydning. De ældste børn kan derimod have gavn af fokusord, hvor de skal bruge deres eget sprog til at forstå og forklare deres betydning.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du få mere viden om kriterierne i afsnittet "Valg af fokusord".

I Håndbogen kan du også få idéer til aktiviteter med dine nye fokusord i afsnittet "Hvad har børnene brug for at vide om et fokusord", så de fører børnenes sproglige udvikling videre.

Støt børnenes udtale og forståelse

Når børn er mellem 3 og 4 år, er det stadig ikke alle, der har en fuldstændig korrekt udtale af ord. Det er derfor vigtigt, at børnene hører dig sige hvert fokusord meget tydeligt og mange gange, så de ved, hvordan ordet rigtigt skal lyde. Det hjælper børnene i deres forsøg på selv at udtale ordet, og når de senere i skolen skal læse og stave ordet. Sig også ordene i andre daglige sammenhænge i institutionen.

Børnene har stadig brug for at udvikle deres udtale, så de kan udtale alle eller de fleste lyde i ord. Enkelte lyde, som eksempelvis "v", "r", "k" og "j", og to medlyde/konsonanter lige efter hinanden, som vi møder i de to fokusord **kl**-øer og **tr**-ave, kan være særligt udfordrende.

Du kan støtte børnenes udtale af "kløer" og "trave" på denne måde: Når du siger "kløer", udtaler du først k-lyden. Så holder du en kort pause, hvorefter du siger resten af ordet. Bed børnene gøre ligesom dig. Efterhånden vil pausen bliver mindre og mindre, og børnene vil have lært at udtale hele ordet med alle dets lyde. Du kan bruge denne fremgangsmåde til at støtte børns udtale af andre ord, som starter med to medlyde.

Det er også en god idé at lave jeres egne visuelle illustrationer til fokusordene. Det kan I gøre, imens I arbejder med fokusordene. Med en iPad eller et digitalkamera kan I tage billeder eller lave små filmklip, som viser fokusordene, og som I kan hænge op på væggene.

Gruppering af fokusord

Du styrker børnenes tilegnelse af fokusordene, når du arbejder med 3 eller 4 fokusord ad gangen. Det er derfor en fordel at arbejde med

fokusordene i grupper, som på en eller anden måde kan passe sammen.

Du kan sagtens starte med at introducere de første fokusord inden din første oplæsning af bogen, hvis du vurderer, at din børnegruppe har brug for det.

Inden du læser historien første gang, kan du således naturligt introducere fokusordet "*kapitel*" og brug gerne forslagene nedenfor. Det vil også være oplagt at søge efter katte på iPad'en og tale med børnene om, hvordan de ser ud, og hvilken føde de skal have. Hermed har du introduceret fokusordene fra gruppe 1: "*kapitel*", "*pote*", "*kløer*" og "*føde*" til børnene. Du kan få flere idéer til at arbejde med ordene fra gruppe 1 fra forslagene under de enkelte ord nedenfor. Når børnene har hørt historien første gang, kan du arbejde videre med ordene i gruppe 1 i det omfang, der er behov for det.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du læse om baggrunden for gruppering af fokusordene.

Den sprogdvklende dialog

Spørgsmål er gode til at indlede en dialog med børnene.

Grundlæggende findes der to typer spørgsmål: lukkede og åbne. Lukkede spørgsmål kalder ofte på et enkelt svar, mens åbne spørgsmål giver bedre mulighed for en naturlig dialog.

Nedenfor finder du eksempler på forskellige former for spørgsmål, som du kan bruge. Er de for svære eller lette, kan du tilpasse dem til din børnegruppe. Du kan også selv udvikle spørgsmål.

I *Sproggaven - Håndbog i udviklet dialogisk læsning* kan du læse mere om, hvordan du åbner for en god dialog med børnene og styrker deres sprog i dialogen.

Du kan forvente, at de fleste børn med en sproglig alder på 3 år kan sige sætninger på 6-8 ord, og at deres sætninger bliver længere og mere komplekse op mod 4-års alderen. Børn med et stort ordforråd kan sige længere sætninger end børn med et lille ordforråd. Så du kan hjælpe børnene til at sige længere sætninger ved at styrke deres ordforråd.

Lukkede spørgsmål

- Hvilken farve øjne har Mis?
- Hvilken farve øjne har alle de andre katte?
- Hvor ville Mis med de blå øjne hen? Hvorfor?
- Hvad så Mis inde i det mørke hul?
- Hvor mange gule øjne så Mis i den sorte nat? (tæl de 10 gule øjne sammen)
- Er der nogen bakker på jeres vej til børnehaven?
- Hvordan kommer I hen til børnehaven? Går I, cykler I, eller bliver I kørt i bil?

- Har du været ude at rejse? Hvilket/hvilke land/lande har du været i? Hvordan kom du hen til det andet land?

Åbne og halvåbne spørgsmål

- Se på billederne sammen. Hvad sker der på billedet? (bed børnene om at fortælle. Du kan opmuntre børnene til at bruge fokusordene, når de fortæller)
- Hvordan prøver Mis at finde vej til Landet med de mange mus?
- Hvordan er Mis anderledes?
- Hvordan har Mis det, når de andre katte siger, han ikke er en rigtig kat?
- Synes I, de andre katte opfører sig godt over for Mis?
- Hvad sker der til sidst i historien?
- Hvilken føde kan du bedst lide? Hvad får du til morgenmad/frokost/aftensmad?

Literacy-fremmende aktiviteter

Nedenfor finder du forslag til en lang række literacy-fremmende aktiviteter, som du kan igangsætte. Disse er sorteret under overskrifter, der beskriver, hvilke literacy-kompetencer der især styrkes. Selv om flere af legene og aktiviteterne styrker flere literacy-kompetencer, står de kun nævnt under én overskrift.

De fleste af legene tager udgangspunkt i børnebogens handling eller i de 10 fokusord.

I legene til at styrke børnenes opmærksomhed på sprog er fokusordene og ord fra bogen ikke altid tilstrækkelige at bruge. Her kan I med fordel anvende ord fra materialer, som I sikkert har i dagtilbuddet i forvejen (eksempelvis fra et billedlotteri). Desuden giver legene med flere og andre ord end fokusordene børnene mulighed for at lære/anvende endnu flere ord.

Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift

Vælg en eller flere aktiviteter under hver overskrift. Rækkefølgen er underordnet.

Tilpas gerne aktiviteterne, så de passer til din børnegruppe. Du kan også udvikle og designe nye lege og aktiviteter for at styrke de literacy-kompetencer, som er nævnt i overskrifterne.

Aktiviteter, der styrker børnenes ordforråd

SAMMENSATTE ORD

Tal om Mis på bogens forside og brug sammensatte ord om Mis, fx at han har *"katteøjne"*, *"kattepoter"*, *"katteklør"*, *"katteøre"*, *"katte hale"* osv. Det er vigtigt i starten af denne aktivitet, at *"katte"* går igen i alle de sammensatte ord, så det bliver tydeligt for børnene, at ordene er lavet af *"katte"* + et andet ord. Du kan understøtte børnenes forståelse for sammensatte ord ved, at du og børnene klipper billeder af katte, pote/poter, klør, øre, hale m.v. ud og selv laver sammensatte ord ved at sætte billederne sammen i læseretningen. Støt børnene i at blive opmærksomme på, at rækkefølgen af billederne har stor betydning for ordets betydning. Således betyder *"katte-øre"* noget andet end *"øre-katte"*.

I kan evt. finde flere billeder til at lave helt andre sammensatte ord, hvis børnene synes, det er sjovt. Opfodr børnene til at sige både det enkelte ord og de sammensatte ord. Legen styrker børnenes opmærksomhed på ords opbygning og betydning.

I kan udvide aktiviteten ved at lave en kort historie om katte, hvor I bruger masser af de sammensatte katteord. Når børnene fortæller om katte eller laver en lille historie, udvikler de deres fortællefærdigheder.

FORTÆLLE TIL BILLEDER

Kan I huske, hvad Mis oplevede på sin rejse til Landet med de mange mus?

Læg nu fotokopier af billederne fra bogen på gulvet foran jer. Tal om hvert billede og læg sammen billederne i den rigtige rækkefølge. Lad børnene fortælle historien med en start, midte og slutning. Du kan eventuelt hjælpe ved at tilføje småord som *"fordi"*, *"men"*, *"så"*, *"når"* og *"da"*, som binder sætningerne sammen. Legen styrker børnenes fortællefærdigheder og forståelse af en histories opbygning.

HVAD ER ANDERLEDES?

Se på Mis på bogens forside. Spørg børnene: *"Hvordan er Mis anderledes end de andre katte?"* og lad dette lede til en leg, hvor børnene

skal opdage noget, der er anderledes ved hinanden.

Legen går ud på, at et barn skal ændre lidt ved sig selv, og et andet barn skal opdage, hvad det er. Stil først børnene op to og to over for hinanden. De skal se godt på hinanden. Så vender de sig om og ændrer en ting ved sig selv, det kan være at tage en hjemmesko af eller smide striktrøjen. Inden legen går rigtigt i gang, er det en god ide først at lave den et par gange, hvor du laver en ting om ved dig selv. Legen styrker børnenes sprog og visuelle hukommelse.

ORDLEG

I ordleg stiller du et spørgsmål til børnene, og et af de 10 fokusord udgør svaret. Vælg de spørgsmål og den mængde spørgsmål, som du vurderer passer bedst til din børnegruppe.

Du kan opmuntre børnene til at sige "en" eller "et" foran navneord. Vælg gerne spørgsmål, som får børnene til at få øje på sammenhænge mellem ord, det kan eksempelvis være modsætninger.

- Hvad er der 7 af i bogen? (kapitler)
- Hvor står titlen på en bog? (på forsiden)
- Hvad hedder den bagerste side på en bog? (bagsiden)

- Hvad er det modsatte af lys? (mørke)
- Hvad er det modsatte af op? (ned)
- Hvad hedder kattens fødder? (pote/poter)
- Hvad sidder der på kattens poter? (kløer)
- Hvad betyder næsten det samme som tynd? (mager)
- Hvad er det modsatte af mager? (tyk/fed)
- Nævn 3 ting, der kan være tynde.
- Hvilket andet ord kan bruges om at gå hurtigt? (trave)
- Hvor er det, Mis gerne vil hen? (landet med de mange mus)
- Hvad er det modsatte af ned? (op)
- Hvad er et andet ord for mad? (føde)
- Hvor mange katte møder Mis? (5 katte)
- Hvor mange gule øjne ser Mis? (10 øjne)
- Hvem kan tælle til 5?
- Hvem kan tælle til mere end 5?
- Nævn 3 dyr i skoven.
- Nævn 3 bondegårdsdyr.

Aktiviteter, der styrker lydlig opmærksomhed

RIMLEG

Læg billeder foran børnene med ord, der rimer. Det skal være ord på en stavelse, såsom "kat", "hat", "bil", "pil", "klo", "sko", "is" og "gris". Gennemgå ord og billeder sammen med børnene. Mis er en

kat. Er der et af de andre ord, der lyder lidt som kat? Ja, hat. Vi siger, at kat og hat rimer.

Hvis du vurderer, at din børnegruppe har brug for støtte, kan du først tage billedet af "kat" frem og sige: "kat". Dernæst kan du tage billedet af "hat" og en "is" og lægge de to billeder ved siden af "kat". Sig nu: "kat is". Lyder det lidt ens? Sig: "kat hat". Lyder det lidt ens?

Når alle fire rimpar er fundet, kan du spørge børnene, hvilke andre ord, der rimer på "kat"? Her er det rigtigt godt, hvis børnene også siger vrøvleord, såsom "dat". Du kan selv lave vrøvlerim, som børnene kan abe efter. Vigtigst er, at børnene kan høre, at ordene lydæssigt ligner hinanden.

HINKE RIM

Mis med de blå øjne skal finde ord, som rimer. Vi skal prøve at hjælpe ham." Tegn en hinkerude med 5 rum. Find 10 billeder, der rimer to og to, fx nogle af dem fra rimlegen. Læg et billede med et rimord i hver rude i hinkeruden. Giv børnene efter tur et billede med et rimord. Bed børnene (efter tur) hinke ind i den rude, hvor de kan finde det billede, deres rimord rimer på.

STAVELSESKLIP

Mis er så ked af det, at han er lige ved at gå i stykker indeni. Kan en kat godt gå i stykker? Hvad kan

gå i stykker? Tal om at sætte ting sammen igen, som er gået i stykker. Ved I, at ord også godt kan gå i stykker? Men de kan også godt sættes sammen igen.

Nu skal vi lege en leg, hvor vi klipper ord i stykker og sætter dem sammen igen.

Hav nogle billeder parat. Det skal være billeder af 4-5 ting, børnene kender ordene på. Først siger I ordene tydeligt, og I kan hoppe/klappe stavelser i ordene. Ved hvert ord tæller I antal stavelser, og bagefter kan I klippe billedet op, så det passer med antallet af stavelser. Fx pote klippes midt over. Prøv at trække de to dele væk fra hinanden og sig "po" - "te". Før dem så sammen igen, så de er helt tæt sammen, og sig "pote".

På den måde kan man visuelt vise børnene, at ord består af mindre lydte, altså stavelser, og at man kan "klippe" ordet op i stavelser og sætte det sammen igen.

BRÆTSPIL

Nu skal vi lege, at vi er Mis og de andre katte, som skal fange en mus. Musen er for enden af en bane. Det gælder om at komme først hen til musen. Men der gælder særlige regler for, hvordan vi må komme hen til musen.

Tegn en bane, på gulvet eller udenfor, til hvert barn og inddel den i maks. 10 felter. Der spilles således: Du står med billeder fra eksempelvis et billedlotteri. Gem dem i en pose, som man ikke kan se igennem. Børnene skal efter tur trække et billede og sige højt, hvad der er på det, eksempelvis en kat eller en pote. Børnene skal klappe til hver stavelse - du hjælper, hvis det bliver nødvendigt - og må bevæge sig det antal felter frem, som der er stavelser i ordet, fx "kat" = 1 felt, "pote" = to felter. Barnet skal hoppe fra felt til felt, og legen gælder som sagt om at komme først ned til musen i den anden ende af banen.

Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på lyd og rytme

SE DEN LILLE KATTEKILLING

Syng Se den lille kattekillling med børnene.

DER SAD TO KATTE PÅ ET BORD

Syng *Der sad to katte på et bord* med børnene (er måske allerede blevet sunget under gennemgangen af fokusordene).

DITTELITTELIT

Syng:

Dittelittelit

Min kat har skidt

Dittelittelat

En or'n'lig klat

Dittelittleje

Hvem skal feje?

Dittelittelu

Det skal du!

Aktiviteter med krop og bevægelse

KATTELEG

Nu skal vi lege en leg, hvor Mis skal gætte, hvem I er.

Ét barn er Mis og får bind for øjnene. På skift går de andre børn hen og forvrænger deres stemmer - så godt de kan - i et "mijav", og katten skal gætte, hvem det var. Gættes der rigtigt, skal personen, der sagde "mijav", nu være katten.

FANGELEG - KATTEN EFTER MUSEN

Nu skal vi lege en leg, hvor Mis skal fange en mus.

Stil børnene i par 2 og 2 (efter hinanden) i en rundkreds. Ét barn er musen, ét barn er Mis. Mis skal fange musen. Musen har helle ved at stille sig foran et par, og den bageste i parret er nu musen. Rollerne skifter, når musen er fanget (mus bliver kat og omvendt). Denne leg kræver flere end 4 deltagere, så måske kan den leges med andre børn i børnehaven.

Aktiviteter med digitale medier

LAV EN BOG MED KAPITLER

Tag billeder sammen, som børnene dikterer tekst til. Lav så jeres egen bog med kapitler. Det kan eksempelvis være et kapitel om katte, om madvarer, om modsætninger, og hvad børnene bliver optaget af. Bogen kan eksempelvis laves i appen Book Creator, hvor man kan optage det, børnene siger til det pågældende billede.

LAV EN ANIMATIONSFILM OVER EN DEL AF HISTORIEN

Vælg et kapitel, som I vil arbejde med. Det kan være kap. 6, hvor Mis med de blå øjne sidder på ryggen af en hund, der løber op ad bakke og ned ad bakke.

Brug appen Puppet Pals HD Directors Cut til at lave en animation. I Puppet Pals kan man bruge børnenes tegninger til animationen. Bed børnene om at tegne Mis på ryggen af hunden og/eller andre, der skal med som deltagere i animationen. Børnene skal også tegne en baggrund, eksempelvis hvordan de forestiller sig landet med de mange mus ser ud, eller hvordan bakkerne ser ud. Tag billeder med iPad'ens kamera og importer billederne i Puppet Pals. Først vælger man i Puppet Pals deltagerne i animationen, dernæst baggrundene. Så laver Puppet Pals en animationsfilm

ud af deltagernes bevægelser og den lyd, som børnene indtaler i appen.

SØG VIDEN OM KATTE PÅ INTERNETTET

Aktiviteter med bogens tematikker

Brug bogen som udgangspunkt for at arbejde med mobning/det at være anderledes.

Tal eksempelvis om de måder, hvor vi kan se forskellige ud (øjnenfarve, hudfarve, hårfarve, pige/dreng osv.), og at vi kan være gode til noget forskelligt, men at vi er lige meget værd i fællesskabet. Tal om at være en god ven og lege med alle.

Kreative aktiviteter og udtryksformer

Kreative udtryksformer, såsom at tegne, male, spille spil, lege, spille teater samt tage på ture ud af huset, kan bruges til at understøtte børnenes forståelse og tilegnelse af fokusordene og literacy-kompetencer.

VI LAVER KATTE

Lav katte – og tal om katte - sammen med børnene. Det kan være i modellervoks, ud af skrammel,

eller I kan male katte på papir eller karton. Lav gerne en lille udstilling med børnenes katte, så forældrene kan se dem.

VI LAGER MODSÆTNINGER

Tal om – og lav - modsætninger sammen med børnene. Det kan være de tynde og tykke tegneredskaber, som I bruger. At I sammen tegner små billeder af magre/tynde og tykke/fede katte og andre dyr. At I tegner pile, der vender op/ned. At I laver små billeder til at vise lys og mørke.

Billederne kan bruges til at lave jeres eget memoryspil, hvor børnene skal finde modsætninger. I kan klippe de små billeder ud og lime dem på passende stykker karton, fx A6. I kan også bruge billederne til at lave en udstilling i børnehaven med modsætninger.

DRAMATISERING

Skriv hele eller noget af historien om Mis med de blå øjne om og lav et teaterstykke sammen med børnene. Vis det gerne til forældrene.

Samarbejde med forældrene

Forældrene er børnenes primære sproggivere, og hvis *Mis med de blå øjne* ikke kun læses i dagtilbuddet, men også derhjemme, styrker det barnets sprogudvikling yderligere. Forældrene er derfor vigtige samarbejdspartnere i Sproggaven, ligesom de er det i dagtilbuddets øvrige sprogarbejde.

Det er dagtilbuddets opgave at opfordre forældrene til at læse sammen med deres børn. Det er også i dagtilbuddet, at forældrene kan orientere sig om, hvor vigtig

dialogisk læsning er for barnets sprogudvikling.

Derfor gælder det om at give forældrene let og synlig adgang til viden og inspiration. Det kan for eksempel gøres ved at:

- præsentere *Mis med de blå øjne* og vise oplæsningsmetoden til forældrene på et forældremøde
- placere bogen på et sted, hvor forældrene opholder sig, når de skal hente deres barn
- informere om bogen og metoden på en digital platform.

Sproggaven har udviklet flere materialer til forældrene. Blandt andet en Guide til Sproggavens dialogiske læsning og en folder med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven. Det fulde materiale kan ses sidst i bogfolderen.

Bogkuffert

Hvis forældrene også læser bogen derhjemme med deres børn og taler om de samme fokusord, forstærker det børnenes muligheder for at tilegne sig ordene. Herved udvikler børnene deres sproglige kompetencer i højere grad end elers.

Flersprogede forældre kan tale på deres modersmål med deres barn om billederne i bogen og om fokusordene. Når barnet først kender et fokusord på sit eget modersmål, kan barnet bedre tilegne sig det pågældende fokusord på dansk.

Det er derfor en god idé, at dagtilbuddet laver udlån af bøgerne – for eksempel i form af bogkufferter.

Bogkufferten kan rumme en eller flere af disse ting:

- Guide til udvidet dialogisk læsning
- Kopi af *Mis med de blå øjne*
- Folder med læsevejledning og fokusord til *Mis med de blå øjne*

- Billeder, forslag til lege og eventuelle genstande, der understøtter børnenes tilegnelse af fokusordene.

Lad forældrene følge med i arbejde

For at forældrene kan følge med i jeres arbejde med bogen, kan I for eksempel lave en inspirerende udstilling om bogen, hvor forældrene kan få indblik i de aktiviteter, I laver. Lav udstillingen i øjenhøjde, så børnene kan fortælle om den til deres forældre.

Det kan også være en god idé at lægge billeder og små filmklip af arbejdet med bogen på en digital platform, så forældrene kan følge med i jeres arbejde og lave nogle af de samme aktiviteter derhjemme. Vær opmærksom på, om alle børn må filmes. I kan også invitere forældrene med i dagtilbuddet, så de kan overvære, hvordan I arbejder med bogen.

Det er en god idé at synliggøre fokusordene for forældrene – både på jeres digitale platform og i dagtilbuddet, hvor I kan hænge en plakat op med dem på et sted, hvor både børn og forældre kan se dem, for eksempel i garderoben. Ledsag så vidt muligt hvert fokusord med et illustrerende billede. I kan opfordre forældrene til at

bruge fokusordene sammen med deres børn.

Fokusordene bør stå på både dansk og på børnenes modersmål, så derfor kan I bede forældre med et andet modersmål end dansk om at skrive ordene på deres modersmål. Ved at anerkende og inddrage forældrenes modersmål som en ressource i sprogarbejdet kan børnene blive opmærksomme på forskellige sprog og skriftsystemer. En opmærksomhed, der i høj grad kommer børnene til gode, når de skal i gang med at lære at læse i skolen.

Sproggavens materialer

Sproggaven består ikke kun af denne bogfolder.

Fredensborg Kommune har, i samarbejde med pædagoger, ledere og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning, udviklet et omfattende materiale, som kan anvendes i arbejdet med Sproggaven.

- Sproggavens skema over børns sproglige udvikling.
- Sproggavens skema over børns motoriske udvikling.
- Tre film, der skildrer den udvidede dialogiske læsnings 3 faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg.
- En film om sprog og literacy i hverdagens rutiner
- Sproggavens Håndbog i udvidet dialogisk læsning
- 13 bogfoldere med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven
- Sproggavens materiale til forældre

Alle materialer kan hentes ved at scanne QR koden eller hentes på Fredensborg Kommunes hjemmeside: www.fredensborg.dk/borger/boern-og-unge/vi-har-fokus-paa/sproggaven